

## TÜRKİYE'DE ENTEGRE RAPORLAMA DÜZEYİNİN BELİRLENMESİNE

## YÖNELİK AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Hakan VARGÜN<sup>1</sup>Servet KILINÇASLAN<sup>2</sup>Halim AKBULUT<sup>3</sup>

## ÖZET

İşletmeler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin finansal ve finansal olmayan sonuçlarını dengeli bir şekilde yansıtan entegre raporlar aynı zamanda işletmelere ait sermaye ögeleri ile yaratılan değer arasındaki ilişkinin düzeyi hakkında da önemli bilgiler sağlamaktadır. Entegre raporlar aracılığıyla özellikle işletme stratejileri doğrultusunda sermaye ögelerine tahsis edilen kaynakların etkinliğine ve çıktı performansına ilişkin bilgiler dış paydaşlara sunulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de entegre raporlama yapan kuruluşların sektörel dağılımını, içerik ögelerinin açıklanma düzeyini, sermaye ögeleri ile değer yaratma ilişkisini ve sermaye ögelerinin açıklanma düzeyini belirlemektir. Çalışma kapsamında Türkiye’de 2019 yılında entegre rapor yayınlayan kuruluşlara ait verilerden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre oldukça az sayıdaki kuruluşun entegre rapor yayınladığı, entegre rapor sayfa sayısının en fazla bankacılık sektörüne ait olduğu, çalışma kapsamındaki hiçbir kuruluşun entegre rapor ana içerik ögelerinin tamamını açıklamadığı, içerik ögelerinden en az açıklama yapılan ögenin “Marka Sadakati” olduğu, entegre rapor içerik ögelerinden en fazla “Riskler ve Fırsatlar” ögesinin açıklandığı, entegre raporların tümünde sermaye ögeleri ile değer yaratma arasındaki bağın kurulduğu ve “üretmiş sermaye” ile “doğal sermaye” ögeleri dışındaki diğer tüm sermaye ögelerinin tüm kuruluşlar tarafından açıklandığı belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** FİNANSAL BİLGİ, RAPORLAMA, ENTEGRE RAPORLAMA**Jel Kodları:** M40, M41, M49<sup>1</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, [hakanvargun@karabuk.edu.tr](mailto:hakanvargun@karabuk.edu.tr), 0000-0002-7781-0912<sup>2</sup> Doktora Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, [servetkilincaslan67@gmail.com](mailto:servetkilincaslan67@gmail.com), 0000-0002-6199-3689<sup>3</sup> Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, [hakbulut@bartin.edu.tr](mailto:hakbulut@bartin.edu.tr), 0000-0002-1542-4477

## AN EMPIRICAL RESEARCH ON DETERMINING THE LEVEL OF INTEGRATED REPORTING IN TURKEY

### ABSTRACT

Integrated reports reflecting the financial and non-financial results of the activities carried out by business enterprises in a balanced manner also provide important information about the level of relations between capitals belonging to business enterprises and value created. Information about especially the efficiency of resources allocated to capitals and output performance in line with business enterprises' strategies are presented to external stakeholders. The aim of this study is to determine the sectoral distribution of integrated reporting organizations, the level of disclosure of content items, the relationship between capitals and value creation, and the level of disclosure of capitals in Turkey. Within the scope of the study, data belonging to organizations published integrated reports in Turkey and 2019 were used. According to results obtained, it was determined that very few organizations published integrated reports, the highest number of integrated reports' pages belonged to the banking sector, none organizations disclosed total of the content elements withing the scope of the study, the least explained of content items was "Brand Loyalty", the most explained items of content items was "Risk and Opportunities", the link between capitals and value creation was established and all other capitals were disclosed by all entities, except for "Manufactured Capital" and "Natural Capital" in all integrated reports.

**Key Words:** FINANCIAL INFORMATION, REPORTING, INTEGRATED REPORTING

**Jel Codes:** M40, M41, M49

## 1. GİRİŞ

Teknolojik alanda yaşanan değişimler ve yoğun rekabetin varlığı işletme faaliyetlerinin şekillenmesinde etkili olmaktadır. İşletme faaliyetleri hakkında müşterilere, yatırımcılara ve diğer paydaşlara bilgi verme ihtiyacının artmasıyla birlikte işletmelerin kamuoyunu daha fazla aydınlatma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede faaliyetlerin ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan değerlendirilerek raporlanması küresel ısınmanın etkilerinin azaltılmasında işletmeler tarafından yapılan katkıların ortaya konulması açısından önemlidir. Bununla birlikte finansal raporlar, faaliyet raporları ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları gibi raporlar işletmelerin faaliyetleri hakkında ihtiyaç duyulan bilgilerin sunulmasına aracılık etmektedir. Bu raporlar önemli olmakla birlikte her birinin hazırlanma amacı ve esas alınan raporlama çerçevesi farklıdır. Bu açıdan bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgi hangi raporda bulunuyorsa ilgili rapora ulaşarak bilgi ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak bu raporlar her ne kadar tek başına bir bilgi kullanıcısının bilgi ihtiyacını karşılamaya yetse de işletmenin performansını bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmesi ihtiyacını iki nedenden dolayı karşılamaz. Birinci neden, bir raporda yer alan bilgiler ya finansal bilgi ya da finansal olmayan bilgi niteliğindedir. Dolayısıyla bir işletmenin performansını bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek ve bu doğrultuda karar verebilmek için finansal ve finansal olmayan bilgilerin birlikte ve dengeli bir şekilde raporlanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. İkinci neden ise, finansal ve finansal olmayan bilgiler çerçevesinde işletmenin kaynakları ile yarattığı değer raporlanması gerekmektedir. Diğer bir deyişle işletmeler tarafından faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla kullanılan kaynakların hangi çıktıları ne düzeyde sağladığının raporlanması işletmelerin değer yaratma performanslarının anlaşılması açısından önemlidir.

Entegre raporlama işletmeler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin finansal sonuçları ile strateji, misyon, sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim anlayışını dengeli bir şekilde ortaya koyarak işletmelerin sermaye ögeleri ile çıktıları arasında bağ kuran

çok boyutlu bir stratejik raporlama sistemidir. Entegre raporlama aracılığıyla bilgi kullanıcılarının işletmeyi tek yönlü olarak değerlendirmelerinin önüne geçilmekte ve sermaye unsurlarının etkin olarak kullanılıp kullanılmadığı konusunda da önemli bilgiler sağlanmaktadır. Türkiye’de entegre raporlama yapan kuruluşların sektörel dağılımını, içerik öğelerinin açıklanma düzeyini, sermaye öğeleri ile değer yaratma ilişkisini ve sermaye öğelerinin açıklanma düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada öncelikle entegre raporlama hakkında literatür incelemesi yapılmış ve teorik bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda entegre rapor yayınlayan kuruluşlara ait raporlar içerik analizi yöntemi aracılığıyla analiz edilmiştir.

## 2. ENTEGRE RAPORLAMA YAKLAŞIMI

Entegre raporlamanın ortaya çıkışı, 1994 yılında Nelson Mandela’nın, Güney Afrika’daki kurumların güvenilir olmadığına dair sahip oldukları kötü algıyı değiştirmek maksadıyla şeffaflık ve bilgi paylaşımını özendirmek üzere Mervyn King’in, King Komitesi’ni kurması için görevlendirmesine dayanmaktadır. Bu süre zarfında, 1994 yılında yayımlanan King I, 2002’de yayımlanan King II ve 2009 yılında yayımlanan King III Raporları ile işletmelerin finansal ve finansal olmayan bilgilerinin bütüncül olarak yansıtıldığı bir entegre yaklaşımı benimsemeleri sağlamıştır. Bu raporların devamında 2010 yılında Johannesburg Borsası, borsada hisse senetleri işlem gören tüm işletmelerin entegre rapor hazırlamaları ve yayınlamaları, yapmayanların ise sebebini açıklamalarını zorunlu hâle getirmiş ve bu sayede Güney Afrika, entegre raporlamayı hisse senetleri borsada işlem gören işletmeler açısından zorunlu hale getiren ilk ülke olma özelliğini kazanmıştır (ERTA, 2021). Bu gelişmelere paralel olarak Amerika’da ve İngiltere’de entegre raporlamanın ortaya çıkışına yönelik birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

2004 yılında “Prens Muhasebe için Sürdürülebilirlik Projesi (A4S)” oluşturulmuş ve A4S, 2007 yılında bir raporlama çerçevesi ve 2009’da kurumsal performansın tüm alanlarının bağlantılı, entegre bir şekilde nasıl sunulabileceğini açıklayan bir raporlama kılavuzu geliştirilmiştir. A4S ve diğerleri tarafından 17 Aralık

2009 tarihli A4S Forum etkinliğinde İngiltere Kraliyet Ailesi Mensubu Majesteleri Galler Prensi, Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ve Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) adına gerçekleştirilen çalışmaların başarısının ardından, kurumsal raporlamayla uluslararası bağlantılı ve entegre bir yaklaşımın geliştirilmesini denetlemek için bir “Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi” (IIRC) kurulması çağrısında bulunmuştur. IIRC, 2010 yılında, kurumsal, yatırım, muhasebe, menkul kıymetler, düzenleyici, standart belirleme sektörleri, sivil toplum ve akademiye uluslararası bir zeminde bir araya getirerek kurulmuştur (Morros, 2016: 338-339). Entegre raporlama çerçeve çalışması, bir geliştirme ve danışma döneminin ardından Aralık 2013'te IIRC tarafından yayınlanmıştır (Herbert and Graham, 2021:43).

Entegre raporlama, bir kurumu etkileyen sosyal, çevresel konularla ilgili tüm kurumsal bölümlerin koordineli bir çalışmasını gerektiren ve sürdürülebilirlik bilgileriyle finansal bilgileri entegre eden bir yaklaşımı içermektedir (Williams and Lodhia, 2021:1). Bu yeni yaklaşım, kurumların yıllık raporlarındaki bilgilerin kamuoyuna açıklanmasına yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (Amosh and Mansor, 2020:121). Bu bağlamda; entegre raporlama, kurumların değer yaratma mekanizmaları hakkındaki içsel farkındalıklarını arttırmayı amaçlayan bir süreçtir (Badia vd., 2019:301). Entegre raporlama, raporlamanın kurum içinde nasıl çalıştığı ile ilgilidir. Bu, entegre raporlamanın kurum içinde nasıl harekete geçirildiğini anlamaya yönelik sürekli bir girişimi gerektirmektedir (Corbella vd., 2019:468).

Entegre raporlama yaklaşımı, bir kurumun stratejisini, yönetimini, performansını ve perspektifini içeren değer yaratma süreci ile ilgili doğrudan olmakla birlikte az ve öz bilgiler sunarak finansal raporlar ve diğer raporların birleşimi olarak sürdürülebilir sermaye piyasalarına sunduğu stratejik bir cevaptır (Paunescu, C. F., 2019:142).

Entegre raporlama yaklaşımında; stratejik odak ve geleceğe uyum, bilgilerin bağlantısı, paydaş ilişkileri, maddesellik, özlülük, güvenilirlik ve tam olma, tutarlılık

ve karşılaştırılabilirlik olmak üzere 7 temel kılavuz ilke bulunmakta olup söz konusu ilkeler raporun içeriği ve bilginin nasıl sunulduğuna dair bilgilendirme yaparak entegre raporlaması ve sunumuna dayanak oluşturmaktadır (IIRC, 2021:7).

## 2.1. ENTEGRE RAPORLAMANIN SERMAYE ÖĞELERİ

Entegre raporlama, kurumun stratejisini ve çekirdek iş modelini raporlamaya uygulayan 6 temel sermaye ögesini içermektedir (Bal, 2018:49). Söz konusu sermaye ögelerini Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nde (IIRF) açıklamakta yarar bulunmaktadır (IIRC, 2021:19).

**-Finansal Sermaye:** Fon Havuzu olarak da adlandırılan finansal sermaye; hizmet tedariki veya mal üretimi için kurumlara sağlanan, finansman yoluyla elde edilen borç gibi veya operasyonlar ve yatırımlar aracılığıyla üretilen öz kaynak ve hibeleri içermektedir.

**-Üretilmiş Sermaye:** Hizmet tedarikinde ve malların üretiminde kullanılmak üzere bir kurumlara sağlanan üretilmiş fiziksel nesnelere ifade eden bu sermaye ögesi; binaları, ekipmanı, altyapıyı içermektedir. Üretilmiş sermaye, sıklıkla diğer kurumlar tarafından yaratılmaktadır, fakat satış için yapılan raporlama faaliyetlerinden doğan veya kurumun kendi kullanımı için üretilen kaynakları içermektedir.

**-Entelektüel Sermaye:** Kurumsal ve bilgi bazlı maddi olmayan sermaye ögesi olarak da tanımlanan bu sermaye ögesi türü; patentler, telif hakları, yazılım, hukuk ve lisanslar gibi entelektüel varlıkları; üstü kapalı bilgiler, sistemler, prosedürler ve protokoller gibi unsurları içermektedir.

**-İnsan Sermayesi:** İnsanların yetkinlikleri, yetenekleri, inovasyona olan motivasyonları olarak da kısaca özetlenebilecek insan sermayesi ögesi insanların kurumun yönetim çerçevesine, risk yönetimi yaklaşımına ve etik değerlerine destekleri ve bağlılıkları, kurumun yönetim stratejisini anlama ve yürütme kabiliyetine sahip olmaları, yönetim, liderlik ve iş birliği unsurlarını içeren mal ve hizmet geliştirme faaliyetleri için motivasyon ve sadakat sahibi olmaları gibi işlemlere sahiptir.

**-Sosyal ve İlişkisel Sermaye:** Kurumlar, paydaşlar, topluluklar, diğer çevrelerin aralarındaki ve iç bünyelerindeki ilişki yapısı, bireysel ve toplu refahı arttırmak için bilgi paylaşma yeteneği olan sosyal ve ilişkisel sermaye; paylaşılan normları, yaygın değerleri ve davranışları, kilit paydaş ilişkilerini, dış çevredeki paydaşlarla güvene dayalı ilişkiyi muhafaza etme ve geliştirme, markayla ilişkili olan maddi olmayan varlıkları ve kurumun geliştirmiş olduğu prestiji, kurumun faaliyet gösterme ehliyetini göstermektedir.

**-Doğal Sermaye:** Bir kurumun geçmişteki, şimdiki veya gelecekteki varlıklarını destekleyen mal ve hizmetleri ve tüm yenilenebilir ya da yenilenebilir olmayan çevresel kaynakları temin etme süreci olan doğal sermaye; hava, su, toprak, mineraller, ormanlar, biyoçeşitlilik ve eko-sistem sağlığını içermektedir.

## 2.2. SERMAYE ÖĞELERİ VE DEĞER YARATMA İLİŞKİSİ

İnsan sermayesinde değer yaratma, üç temel aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, katkının değeri olarak tanımlanan paranın değeridir. Bu alan; öncelikle fiziksel olan değerlerin temel elementlerine işaret etmektedir. Ayrıca, diğer basit standartlar ve yasal gereklilikleri de ilgilendirmektedir. Her zaman işletme hedeflerine ulaşılmasına ve müşteri memnuniyetinin sağlanmasına izin vermeyen yararlı bir alandır. Aynı zamanda, finansal sonuçlar üzerinde direkt bir etkiye sahiptir. Değer yaratmanın ikinci aşaması, işletme ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli yetenekleri temsil etmektedir. Bu faaliyetler, süreçlerin etkinliğinin geliştirilmesini önemli derecede etkileyebilmekte, fakat her şeyden önce kurumsal süreçlerin gelişimi, değişimi ve gelişmesine öncülük eden etkinliği arttırmaktadır. Değer yaratmanın son aşaması, üstlenilen faaliyetleri temsil etmektedir. Bu alanın prensibi, yaratılan değerlerin sürekli iyileştirilmesinin yetersiz olmasıdır. Rakipleri şaşırtabilmek ve rekabet alanlarının doğasını değiştirebilmek için değer yaratma becerileri ve yetenekleri gerekmektedir (Toszevska, 2018: 446-447).

Entelektüel sermaye, statik bir maddi olmayan varlık olarak, bilgiye sahip olma ve bilgilerin, yeteneklerin kullanılmasını aksiyonlarını içermektedir (Chang and

Hsieh, 2011:4). Daha spesifik olarak, entelektüel sermaye, entelektüel mülkiyeti (örneğin patentler, telifler, haklar, yazılım, lisanslar) ve kurumsal sermayeyi (zımnî bilgi, sistemler, prosedürler ve protokoller) içermektedir (IMA, 2016:27). Entelektüel sermaye, paydaşlarla ilişkiler, operasyonel süreçler, kurumsal kaynaklar, insan gücü yetenekleri ile ilişkiler bağlamında değer yaratmaktadır. Bugünün kurumsal durumlarında, kurum kültürü ve ilişkileri, insan gücü becerileri ve bilgilerini dikkate almak kurumun performansı ve karşılaştırmalı avantaj için en önemli avantajlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Hagshenas ve Barzegar, 2014: 22).

Doğal sermayeyi değerlemek ve dışallıkları dâhil etmek, maddi doğal sermayenin kapsamının oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Kapsam, maddi doğal sermayenin korunması için çabaları ve destekleri motive etmektedir. Bu aşamada, önem arz eden bu konuyu kavramak için yine de kişisel kurumların maliyetler, uygulama, zaman ve mevcut teknikler açısından zorluk bulunmaktadır. İş ve finansal sektör arasındaki bilgi paylaşımı ve etkileşim, stratejik karar verme sürecini etkileyen doğal sermaye değer yaratımına ihtiyaç duymaktadır. Doğal sermayeden elde edilen değer; ürünlerin üretiminde kullanılan hammadde, tıbbi malzemeler, enerji, barınak, su, gıda ve temiz havayı içermektedir. Ayrıca, rekreasyon, polenleşme, iklim düzenlemesi, sel koruması gibi daha az belirgin faydalar da sağlamaktadır. Doğal sermayeye dikkat çekmek, yeşil alternatifler gibi bir ekosistem hizmetinden daha fazla birden çok iş hizmeti için değer yaratmaktadır. Bu birçok değeri sunarak birden fazla zorluğun da üstesinden gelinmektedir. Örneğin; karbon depolaması, biyoçeşitlilik için yaşam alanı, havayı temizlemek için yeşil korkuluklar (VBDO vd., 2018: 3-4).

Finansal sermaye, genellikle bir kurumun mevcut fon havuzu olarak anlaşılmaktadır. Bu havuz, borç ve özkaynak finansmanını içermektedir. Finansal sermayenin bu tanımı, üretilmiş ya da diğer sermaye öğelerinin elde edilmesi ile sonuçlanan uygulamalardan çok fon havuzuna odaklanmaktadır. Finansal sermayenin diğer sermaye türleri ile arasında bağ kurularak aşağıdaki değerleri yaratması mümkündür (ACCA ve NBA, 2013:6):



- Finansal sermayenin, değerini diğer sermaye öğelerine dönüştürerek serbest bırakan bir değişim aracı olması,
- Tüm sermaye öğeleri satın alınamasa da diğer sermaye öğeleri ile ilgili literatürün çoğu, daha önce ticari anlamda parasal olmayan değişkenler olarak kabul edilen şeylerin gittikçe daha fazla paraya dönüştüğünü ve metalaştırıldığını dikkate almakta olması,
- Günümüzde finansal sermaye olarak kabul edilen şeyin temelde diğer sermaye öğelerinin bir türevi olması.

Sosyal sermayenin kurumsal, ilişkisel ve bilişsel olmak üzere 3 değer yaratma boyutu bulunmaktadır (Windasari, 2017: 1656-1658). Kurumsal boyut, çalışanların birbiriyle etkileşime geçtikleri sosyal medya platformları ve bu platformlar aracılığıyla ne kadar sık iletişime geçtikleri, bilgi paylaşımı yaptıkları kaynaklar belirlenmektedir. Birden fazla kullanıcı, sosyal medyanın ağlar aracılığıyla bilgi akışını kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Bu yüzden sosyal sermayenin kurumsal boyutunda değer yaratmak için sosyal medya platformlarından yararlanılmaktadır. İkinci boyut olan ilişkisel boyut, insanlar arasındaki etkileşimden ve insan faktöründen doğmaktadır. Bu nedenle, insan kaynakları paydaşlar açısından ilişkisel bir değer yaratmak ve bunu sürdürmek açısından çok önemlidir. Son boyut ise bilişsel boyut olup, kurum tarafından sunulan değer, müşteri ve paydaşlar tarafından algılanan değerle uyumlu olup olmadığı incelenmektedir.

Üretilmiş sermaye açısından operasyonlar bir kurumun merkezinde yer almaktadır. Kurumlar, toplumların tam anlamıyla gelişmesi için ihtiyaç duyulan altyapı, binalar, malzemeler gibi üretilmiş kaynakları temin ederek ve kullanarak sürekli bir değer yaratmaktadırlar (CLP, 2017:57).

### **3. METODOLOJİ**

#### **3.1. ÇALIŞMANIN AMACI**

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de entegre raporlama yapan kuruluşların sektörel dağılımını, içerik öğelerinin açıklanma düzeyini, sermaye öğeleri ile değer yaratma ilişkisini ve sermaye öğelerinin açıklanma düzeyini belirlemektir.

#### **3.2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ**

Entegre raporlama işletmelerin sadece finansal değil aynı zamanda finansal olmayan boyutları hakkında da bilgilerin sunulmasını sağlayan çok boyutlu bir raporlama sistemidir. Özellikle kurumsal yönetim uygulamaları, stratejilerin açıklanması ve sermaye öğeleri ile değer yaratma arasındaki ilişkinin ortaya konulması açısından entegre raporlama güçlü bir raporlama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegre raporlar işletmelerin kurumsal performansını çok boyutlu bir şekilde yansıtmakta ve böylelikle işletme performansının daha dengeli bir şekilde değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu açıdan işletmelerin entegre raporlar hazırlaması ve sunması hem işletme açısından hem de dış paydaşlar açısından önemlidir.

#### **3.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ**

Çalışma kapsamında ihtiyaç duyulan verilerin elde edilmesinde “İçerik Analizi Yöntemi”nden yararlanılmıştır. Bu bağlamda entegre raporlama yapan kuruluşların yayınladıkları entegre raporları içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiş ve gerekli olan veriler “Microsoft Excel” programı aracılığıyla çalışmanın amacına uygun şekilde kullanılabilir bilgi haline dönüştürülmüştür.

#### **3.4. ÇALIŞMANIN KAPSAMI VE VERİ SETİ**

Çalışma kapsamını Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) tarafından yayınlanan ve Tablo 1’de gösterilen kuruluşların 2019 yılına ait entegre raporları oluşturmaktadır. Kuruluşlara ait entegre raporların sayfa sayısı, sektör bazında entegre rapor sayfa sayısının dağılımı, içerik öğeleri ve sermaye öğeleri ile değer yaratma arasındaki ilişki düzeyi çalışmanın veri setini oluşturmaktadır.

**Tablo 1.** Entegre Raporlama Yapan Kuruluşlar

Sayı	Kuruluşlar
1	Adana Çimento Sanayii Türk A.Ş.
2	Aksa Akriklik Kimya Sanayi AŞ.
3	Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.
4	Argüden Yönetişim Akademisi
5	Aslan Çimento A.Ş.
6	Borsa İstanbul A.Ş.
7	Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.
8	Mazars Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.
9	Oyak Maden Metalürji Grubu
10	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.
11	T.C. İş Bankası A.Ş.
12	Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
13	Garanti BBVA A.Ş.
14	Türk Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.
15	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.
16	Nuh Çimento Sanayi A.Ş.
17	Yapı Kredi Bankası A.Ş.

### 3.5. ÇALIŞMANIN BULGULARI

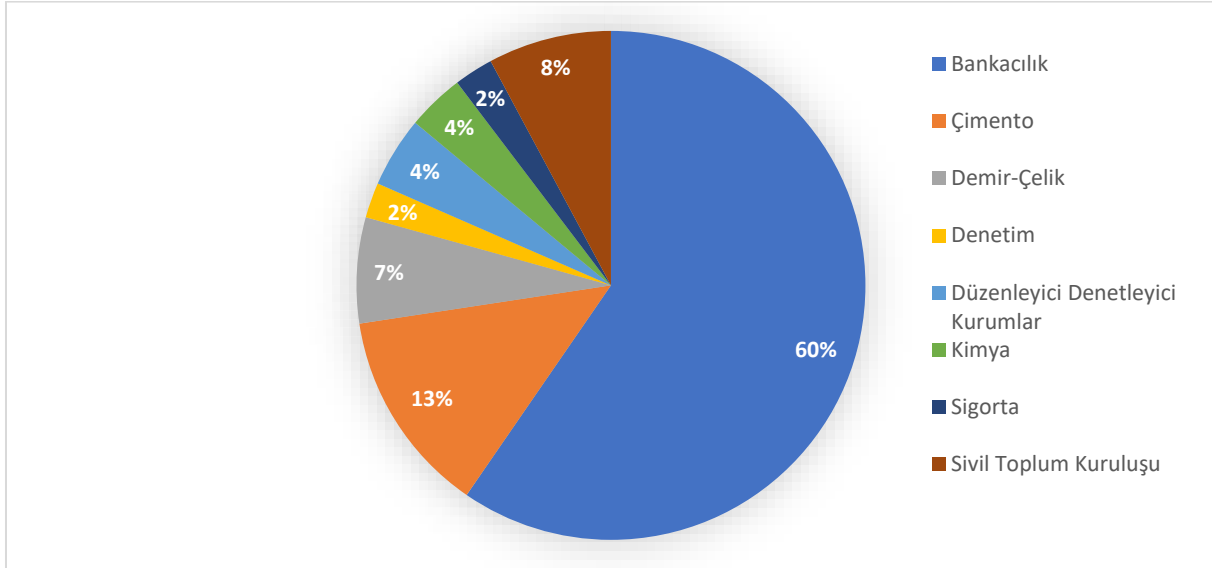
Çalışma kapsamında elde edilen bulgular çerçevesinde kuruluşlar tarafından yayınlanan entegre raporlara ait sayfa sayısına ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir.

**Tablo 2.** Entegre Rapor Sayfa Sayısı

Kuruluşlar	Sayfa Sayısı
Adana Çimento Sanayii Türk A.Ş.	46
Aksa Akriklik Kimya Sanayi AŞ.	117
Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.	80
Argüden Yönetişim Akademisi	106
Aslan Çimento A.Ş.	39
Borsa İstanbul A.Ş.	144
Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	121
Mazars Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.	72
Oyak Maden Metalürji Grubu	216
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	203

T.C. İş Bankası A.Ş.	57
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı	146
Garanti BBVA A.Ş.	534
Türk Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	478
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	520
Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	212
Yapı Kredi Bankası A.Ş.	124

Tablo 1’de görüldüğü üzere entegre rapor sayfa sayısı en fazla olan ilk üç kuruluşun Garanti BBVA A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. olduğu, buna karşın en az sayfa sayısı olan raporun ise Adana Çimento Sanayii Türk A.Ş.’ye ait olduğu görülmektedir. Sektörlere göre entegre rapor sayfa sayısının dağılımı Şekil 1’de gösterilmektedir.



Şekil 1. Sektörlere Göre Entegre Rapor Sayfa Sayısının Dağılımı

Şekil 1’de görüldüğü üzere entegre rapor sayfa sayısının en fazla bankacılık sektöründe olduğu buna karşın en az sayfa sayısının ise denetim ve sigorta sektöründe yer alan kuruluşlara ait olduğu görülmektedir. Kuruluşlar tarafından entegre rapor içerik öğelerinin açıklanma düzeyi Tablo 3’te gösterilmektedir.

**Tablo 3.** Entegre Rapor İçerik Öğelerinin Açıklanma Düzeyi

İçerik Öğeleri	Açıklama Yapan Kuruluş Sayısı
<b>A. Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre</b>	
Misyonu	15
Vizyonu	17
Kültürü	17
Etik Değerleri	17
Faaliyetleri	17
Pazarları	13
Pazardaki Konumu	13
Rekabet Ortamı	14
Değer Zinciri İçindeki Konumu	14
Değer Yaratma Kabiliyetine Etki Eden Dış Faktörler	17
<b>B. Kurumsal Yönetim</b>	
Yönetim Yapısı	16
Komiteler	16
Kurumsal Yönetim Uygulamaları	17
Denetim ve Uyum Yapısı	16
Ücret ve Teşvik Politikaları	12
<b>C. İş Modeli</b>	
Girdiler	13
İş Faaliyetleri	17
Çıktılar	11
Çalışan Memnuniyeti veya Gelirler	17
Müşteri Memnuniyeti	15
Marka Sadakati	2
Vergi Ödemeleri	11
<b>D. Riskler ve Fırsatlar</b>	
Risklerin Tanımlanması/Belirlenmesi	17
Risklerin Gerçekleşme İhtimali/Derecesi	16
Risklerin Azaltılması İçin Politikalar/Hedefler	17
<b>E. Strateji ve Kaynak Aktarımı</b>	
Kısa-Orta-Uzun Vadeli Stratejik Hedefler	14
Strateji İçin Kaynak Aktarım Planları	13
Rekabet Avantajı Sağlayan Unsurlar	13
<b>F. Performans</b>	
Nitel ve Nicel Performans Göstergeleri	17
Paydaşların İhtiyaçlarına Cevap Verme Düzeyi	17

Geçmiş ve Mevcut Performansın Karşılaştırılması	17
Performans Bilgilerinde Diğer Raporlardaki Bilgilere Atıfta Bulunulması	14
<b>G. Genel Görünüş</b>	
Strateji Uygulanırken Muhtemel Kısa-Orta-Uzun Zorluklar/Belirsizlikler	5
Gelecekteki Performansı Etkileyebilecek Hususlar	17
<b>H. Hazırlık ve Sunum Temeli</b>	
Önemli Konuları Belirleme Süreci	16
Entegre Raporun Sınırının Nasıl Belirlendiği	17
Bağlı Kuruluşlara Ait Riskler ve Fırsatlar	8

Tablo 3’te görüldüğü üzere çalışma kapsamındaki hiçbir kuruluş entegre rapor ana içerik öğelerinin tamamını açıklamamıştır. Bununla birlikte “Strateji ve Kaynak Aktarımı” içerik öğesinin alt öğelerinin tüm kuruluşlar tarafından açıklanmayan içerik öğesi olduğu görülmektedir. Entegre rapor alt içerik öğelerinden en fazla vizyon, kültür, etik değerler, faaliyetler, değer yaratma kabiliyetine etki eden dış faktörler, kurumsal yönetim uygulamaları, iş faaliyetleri, çalışan memnuniyeti veya gelirler, risklerin tanımlanması / belirlenmesi, risklerin azaltılması için politikalar / hedefler, nitel ve nicel performans göstergeleri, paydaşların ihtiyaçlarına cevap verme düzeyi, geçmiş ve mevcut performansın karşılaştırılması, gelecekteki performansı etkileyebilecek hususlar ve entegre raporun sınırının nasıl belirlendiği öğelerinin tüm kuruluşlar tarafından açıklandığı görülmektedir. Alt içerik öğelerinden en az açıklama yapılan öğenin ise “Marka Sadakati” olduğu görülmektedir.

Entegre rapor içerik öğelerini açıklayan ortalama kuruluş sayısına ilişkin bilgiler Tablo 4’te gösterilmektedir.

**Tablo 4.** Entegre Rapor İçerik Öğelerini Açıklayan Ortalama Kuruluş Sayısı

İçerik Öğeleri	Açıklama Yapan Ortalama Kuruluş Sayısı
Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	15,4
Kurumsal Yönetim	15,4
İş Modeli	12,3
Riskler ve Fırsatlar	16,7
Strateji ve Kaynak Aktarımı	13,3
Performans	16,3
Genel Görünüş	11
Hazırlık ve Sunum Temeli	13,7

Tablo 4’te görüldüğü üzere kuruluşlar tarafından entegre rapor içerik öğelerinden en fazla “Riskler ve Fırsatlar” öğesinin açıklandığı buna karşın “Genel Görünüş” öğesinin en az açıklanan öğe olduğu belirlenmiştir. Entegre rapor içerik öğelerinin kuruluş düzeyinde dağılımı Tablo 5’te gösterilmektedir.

**Tablo 5.** Entegre Rapor İçerik Öğelerinin Kuruluş Düzeyinde Dağılımı

Kuruluşlar	İçerik Öğeleri									
	Kurumsal Genel Görünüş ve Dış Çevre	Kurumsal Yönetim	İş Modeli	Riskler ve Fırsatlar	Strateji ve Kaynak Aktarımı	Performans	Genel Görünüş	Hazırlık ve Sunum Temeli	Toplam	Ortalama
Adana Çimento Sanayii Türk A.Ş.	7	5	6	3	1	4	1	3	30	3,75
Aksa Akrilik Kimya Sanayi AŞ.	10	5	6	3	2	4	2	3	35	4,38
Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.	7	3	3	3	3	4	2	2	27	3,38
Argüden Yönetişim Akademisi	7	3	5	3	2	3	1	2	26	3,25
Aslan Çimento A.Ş.	8	4	3	3	2	3	2	2	27	3,38
Borsa İstanbul A.Ş.	10	5	6	3	3	4	2	3	36	4,50
Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	10	5	4	3	3	4	2	2	33	4,13
Mazars Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik	10	4	5	3	1	4	1	2	30	3,75
Oyak Maden Metalürji Grubu	9	5	6	3	3	4	1	3	34	4,25
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	10	5	6	3	2	4	1	3	34	4,25
T.C. İş Bankası A.Ş.	9	5	5	3	3	4	1	2	32	4
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı	8	3	3	3	2	4	1	2	26	3,25
Garanti BBVA A.Ş.	10	5	6	3	2	4	1	3	34	4,25
Türk Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	10	5	5	3	2	4	1	3	33	4,13
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	10	5	6	3	3	3	1	2	33	4,13
Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	10	5	6	3	3	4	1	2	34	4,25
Yapı Kredi Bankası A.Ş.	9	5	5	2	3	4	1	2	31	3,88
<b>Toplam</b>	<b>154</b>	<b>77</b>	<b>86</b>	<b>50</b>	<b>40</b>	<b>65</b>	<b>22</b>	<b>41</b>	<b>535</b>	
<b>Ortalama</b>	<b>9,05</b>	<b>4,57</b>	<b>5,15</b>	<b>2,94</b>	<b>2,42</b>	<b>3,84</b>	<b>1,31</b>	<b>2,42</b>	<b>31,74</b>	

Tablo 5’te görüldüğü üzere kuruluş düzeyinde en fazla ortalama içerik öğesi açıklayan kuruluşun “Borsa İstanbul A.Ş.” olduğu, en az ortalama içerik öğesi

açıklayan kuruluşun ise “Argüden Yönetişim Akademisi” ve “Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı” olduğu görülmektedir. İçerik ögesi açısından en fazla açıklanan içerik ögesinin “Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre”, en az açıklanan içerik ögesinin ise “Genel Görünüş” olduğu belirlenmiştir. Entegre raporlarda açıklanan sermaye öğeleri ile değer yaratma ilişkisi Tablo 6’da gösterilmiştir.

**Tablo 6.** Sermaye Öğeleri ve Değer Yaratma İlişkisi

Kuruluşlar	Değer Yaratma İlişkisi
Adana Çimento Sanayii Türk A.Ş.	Var
Aksa Akrilik Kimya Sanayi AŞ.	Var
Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.	Var
Argüden Yönetişim Akademisi	Var
Aslan Çimento A.Ş.	Var
Borsa İstanbul A.Ş.	Var
Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Var
Mazars Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.	Var
Oyak Maden Metalürji Grubu	Var
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	Var
T.C. İş Bankası A.Ş.	Var
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı	Var
Garanti BBVA A.Ş.	Var
Türk Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	Var
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Var
Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	Var
Yapı Kredi Bankası A.Ş.	Var

Tablo 6’da görüldüğü üzere çalışma kapsamındaki kuruluşlar tarafından yayınlanan entegre raporların tümünde sermaye öğeleri ile değer yaratma arasındaki bağ kurulmuştur. Entegre raporlarda sermaye öğelerinin açıklanma düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 7’de gösterilmiştir.

**Tablo 7.** Sermaye Öğelerinin Açıklanma Düzeyi

Kuruluşlar	Sermaye Öğeleri					
	Finansal	Üretilmiş	İnsan	Doğal	Sosyal ve İlişkisel	Entelektüel
Adana Çimento Sanayii Türk A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Aksa Akrilik Kimya Sanayi AŞ.	X	X	X	X	X	X



Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Argüden Yönetişim Akademisi	X	-	X	-	X	X
Aslan Çimento A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Borsa İstanbul A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Mazars Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.	X	-	X	X	X	X
Oyak Maden Metalürji Grubu	X	X	X	X	X	X
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	X	X	X	X	X	X
T.C. İş Bankası A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı	X	X	X	X	X	X
Garanti BBVA A.Ş.	X	-	X	X	X	X
Türk Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	X	-	X	X	X	X
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	X	X	X	X	X	X
Nuh Çimento Sanayi A.Ş.	X	X	X	X	X	X
Yapı Kredi Bankası A.Ş.	X	-	X	X	X	X

Tablo 7’de görüldüğü üzere “üretmiş sermaye” ve “doğal sermaye” öğeleri dışındaki diğer tüm sermaye öğelerinin tüm kuruluşlar tarafından açıklandığı belirlenmiştir. En az açıklanan sermaye öğesinin ise üretilmiş sermaye olduğu görülmüştür. Kuruluş bazında sermaye öğelerinin tümünün açıklanmadığı kuruluşların “Argüden Yönetişim Akademisi”, “Denge Bağımsız Denetim Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.”, “Garanti BBVA A.Ş.”, “Türk Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.” ve “Yapı Kredi Bankası A.Ş.” olduğu belirlenmiştir.

#### 4. SONUÇ

Çok boyutlu bir raporlama sistemi olan entegre raporlama bir işletmenin finansal ve finansal olmayan bilgilerini dengeli bir şekilde sunan ve sermaye öğeleri, stratejiler ve çıktılar arasında güçlü bir bağ kurulmasını sağlayan bir raporlama sistemidir. Entegre raporlar aracılığıyla işletmeler tarafından bir faaliyet döneminde nasıl değer yaratıldığını ve değer yaratımında hangi kaynakların etkili olduğunu anlamak mümkün hale gelmektedir. İşletmenin faaliyetleri hakkında bilgiye ihtiyaç duyan paydaşlara anlamlı ve değer odaklı bilgiler sunan entegre raporlar bu rolüyle kuruluşlar ile paydaşlar arasında etkili bir iletişim aracı olarak değerlendirilmelidir. Kurumsallaşmanın önemli olduğu günümüz dünyasında entegre raporlar işletme

yönetimi tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak yapılıp yapılmadığının değerlendirilmesine de imkân vermektedir. Bununla birlikte sürdürülebilirlik raporlarının önemli kriterlerinden olan çevresel ve sosyal göstergelerin entegre raporlarda da yer alması entegre raporların finansal olmayan boyutları sadece finansal sonuçların oluşmasında etkili olan finansal olmayan boyutları değil aynı zamanda insana, çevreye, doğaya ve topluma karşı sorumluluklara ilişkin olarak yapılan uygulamalar hakkında da bilgiler sağlamaktadır.

Türkiye’de entegre raporlama yapan kuruluşların sektörel dağılımını, içerik öğelerinin açıklanma düzeyini, sermaye öğeleri ile değer yaratma ilişkisini ve sermaye öğelerinin açıklanma düzeyini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada entegre rapor yayınlayan kuruluşların 2019 yılına ait raporları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre entegre rapor yayınlayan kuruluş sayısının oldukça az olduğu, entegre rapor sayfa sayısının en fazla bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlara ait olduğu, çalışma kapsamındaki hiçbir kuruluşun entegre rapor ana içerik öğelerinin tamamını açıklamadığı, içerik öğelerinden en az açıklama yapılan öğenin “Marka Sadakati” olduğu, entegre rapor içerik öğelerinden en fazla “Riskler ve Fırsatlar” öğesinin açıklandığı, entegre raporların tümünde sermaye öğeleri ile değer yaratma arasındaki bağın kurulduğu ve “üretmiş sermaye” ile “doğal sermaye” öğeleri dışındaki diğer tüm sermaye öğelerinin tüm kuruluşlar tarafından açıklandığı belirlenmiştir.

## KAYNAKÇA

Amosh, A. H. and Mansor, H. (2021). Disclosure of integrated reporting elements by industrial companies: evidence from Jordan. *Journal of Management and Governance*, 25,121-145.

Association of Chartered Certified Accountants (ACCA) ve Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) (2013). [IR-Background-Paper-Capitals.pdf \(integratedreporting.org\)](#), (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

Badia, F., Dicuonzo, G., Petruzzelli, S. and Dell'Atti, V. (2019). Integrated Reporting in Action: Mobilizing Intellectual Capital to Improve Management and Governance Practices. *J Manag Gov*, 23, 299-320.

Bal, T. (2018). Integrated Reporting: Literature Review and Its Practice in India and Abroad. *Srusti Management Review*, (12)2, 48-54.

Chang, S. H. and Hsieh, J. (2011). Intellectual Capital and Value Creation Is Innovation Capital a Missing Link. *International Journal of Business and Management*, (6) 2, 3-12.

Corbella, S., Florio, C., Sproviero, A. F. and Stacchezzini, R. (2019). Integrated Reporting and The Performativity of Intellectual Capital. *Journal of Management and Governance*, 23, 459-483.

CLP (2017). Sustainability Report Making Lives Brighter, [SR Full 2017 en.pdf.coredownload.pdf](#), (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA). [entegreraporlamatr.org](#), (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

Haghshenas, H. and Bargezar, G. (2014). Intellectual Capital and Knowledge Assets for Value Creation. *Science and Nature*, 3(1), 21-25.

Herbert, S. and Graham, M. (2021). Application of Principles from The International <IR> Framework for Including Sustainability Disclosures within South African Integrated Reports. *South African Journal of Accounting Research*, 35(1), 42-68.

International Integrated Reporting Council (IIRC) (2021). International IR Framework / Entegre Raporlama Uluslararası Çerçevesi, [InternationalIntegratedReportingFramework.pdf](#), (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

Morros, J. (2016). The Integrated Reporting: A Presentation of The Current State of Art and Aspects of Integrated Reporting that Need Further Development. *Intangible Capital*, 12, 336-356.

Paunescu, C. F. (2019). Integrated Reporting - The Reflexion Framework of Corporate Social Responsibility Information. *Annals of the University of Petroşani, Economics*, 19(1), 139-158.

The Association of Accountants and Financial Professionals in Business (IMA) (2016). [Integrated Reporting IMA - The Association of Accountants and Financial Professionals Working in Business. imanet.org](#), (Erişim Tarihi: 25.04.2021).

Toszevska, W. (2018). Creating Value of Organization Through Human Capital Management. *Ekonomia I Prawo Economics and Law*, 17(4), 443-457.

VBDO, CREM ve NextGreen (2018). [Value Creation with Natural Capital: An expedition by finance and business | Report | Government.nl](#), (Erişim Tarihi:25.04.2021).

Williams, B. and Lodhia, S. (2021). Integrated Reporting in Public Sector Organisations: A Study of Australian Local Councils. *Journal of Environmental Management*, 280, 1-8.

Windasari, N. A., Chen, H. W. ve Lin, F. R. (2017). The Role of Social Capital on Cocreating Value for Social Enterprises: The Service Dominant Logic Perspective. *Proceedings of the 50th Hawaii International Conference on System Sciences*, 1652-1660.